

Ewa Hadrian

75-lecie Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki

„(...) księgom pięknym wierni i w nich zakochani....”

Słowa z wiersza Józefa Czechowicza wielokrotnie wykorzystywane są jako motto różnorodnych tekstów, które traktują o bibliofilach, a w szczególności o bibliofilach lubelskich.

Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki istnieje od roku 1926. Inicjatorami i najaktywniejszymi członkami LTMK byli: ks. Ludwik Zalewski, Ludwik Kamykowski, Zygmunt Kukulski, Feliks Araszkiwicz, Julian Krzyżanowski, Józef Czechowicz, Wiktor Ziółkowski, Franciszek Raczkowski.

Statut Towarzystwa zatwierdzony 27 marca 1927 r. stanowił, iż celem Towarzystwa ma być „rozwijanie w społeczeństwie zamiłowania do książki, a w szczególności do pięknie wydanej, staranie o podniesienie estetycznego i technicznego poziomu wydawnictw drukowanych, utrzymywanie stosunków z innymi towarzystwami bibliofilskimi”.

Podstawowymi formami działalności Towarzystwa miały być: wystawy książek i ekslibrisów, wygłaszanie odczytów i wykładów, wydawanie publikacji, propagowanie kultu pięknej książki, przede wszystkim wśród młodzieży.

Członkami Towarzystwa byli i są do dnia dzisiejszego ludzie przeróżnych profesji: bibliotekarze, filolodzy, historycy, przyrodnicy, archeolodzy, drukarze, dziennikarze, lekarze, literaci, działacze kultury. Wszystkich łączy jedna pasja: umiłowanie książki, pięknej książki. Członkowie LTMK wierzą, iż czas poświęcony księgom nie jest czasem straconym.

Do najciekawszych wydarzeń w przedwojennej historii Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki można zaliczyć spotkanie z Samuelem Tyszkiewiczem, drukarzem i bibliofilem polskim, założycielem słynnej florenckiej oficyny, która specjalizowała się w wydawnictwach bibliofilskich. Spotkanie to w jednym ze swoim wierszy utrwalił Józef Czechowicz.

Prezesem LTMK w latach 1926-1952 (z wojenną przerwą) był ks. Ludwik Zalewski (bohater książki Alojzego Leszka Gzelli *Książę Bibliofilów*). Po śmierci ks. Zalewskiego (1952 r.), mimo aktywnej działalności lubelskich bibliofilów, przez kilkanaście lat nie udało się zarejestrować Towarzystwa z uwagi na niechęć ówczesnych władz, co w rezultacie spowodowało zawieszenie działalności Towarzystwa.

Odnowienie bibliofilskiej działalności nastąpiło w roku 1957. Świętowano wtedy 50-lecie Książnicy im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. Działalność bibliofilska została nawet wyszczególniona w pamiątkowej księdze wydanej z okazji jubileuszu, bowiem większość osób, związanych z bibliofilstwem, była również związana z Biblioteką im. Łopacińskiego.

16 marca 1965 r., przy lubelskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, powstało Koło Miłośników Książki i Ekslibrisu, w roku 1977 przekształcając się w samodzielne Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki.

Do ważniejszych osiągnięć LTMK w okresie powojennym trzeba zaliczyć: zainicjowanie powołania Galerii Ex Libris przy klubie MPiK w Lublinie, LTMK jest organizatorem Biennale Współczesnego Ekslibrisu Lubelskiego (10 edycji) i panoramy ekslibrisu lubelskiego w Krakowie. Wystawy ekslibrisów stanowią jedną z ważniejszych, ciekawszych i inspirujących form propagowania w społeczeństwie tworzenia własnych księgozbiorów, mają także wpływ na tworzenie i poziom artystyczny znaków własnościowych.

W 1985 r. LTMK zorganizowało drugi powojenny ogólnopolski zjazd bibliofilski.

Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki jest również pomysłodawcą konkursu na najpiękniej wydaną w Lublinie książkę. Patronat nad konkursem objął Prezydent Miasta Lublina. Ideą konkursu jest uhonorowanie tego wydawcy, który dba nie tylko o wydawanie książek wartościowych, lecz zwraca uwagę na ich formę wydawniczą.

Przynajmniej raz w roku LTMK wydaje publikację książkową o charakterze bibliofilskim, publikuje również wiele okazjonalnych druków. Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki jest wydawcą pozycji bibliofilskich w ramach Biblioteczki LTMK, w tej serii wydano m.in. pracę profesora Araszkiewicza o Hieronimie Łopacińskim.

W roku 2000 LTMK było wydawcą książki autorstwa Haliny Wolskiej *Miniaturowe lubelskie*, gdzie – w formie barwnych szkiców - zostały przywołane książki, w których pojawia się Lublin. I tak znajdziemy tu m.in. szkic o *Maleparcie* Józefa Ignacego Kraszewskiego, *Almanachu Lubelskim*, przywołano również postać Zofii Ścisłowskiej, czy M. A. Ronikierowej, autorki *Ilustrowanego przewodnika po Lublinie*.

Z powojenną działalnością Towarzystwa wiąże się historia Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem.

8 czerwca 1959 r. udekorowano w Bibliotece im. Łopacińskiego dra Zygmunta Klukowskiego, bibliofila ze Szczepieszyna, najwyższym odznaczeniem bibliofilskim - Orderem Białego Kruka. W roku 1962 zawiesiła działalność krakowska kapituła Rycerskiego Orderu Białego Kruka. 12 czerwca 1976 r., świętując pięćdziesięciolecie zorganizowanego ruchu bibliofilskiego w Lublinie, na posiedzeniu działającego wtedy Koła Miłośników Książki i Ekslibrisu, uchwalono „ustanowienie lubelskiego odznaczenia bibliofilskiego pod nazwą – Signum Albi Corvi cum Helianto czyli Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem” (słowo „słonecznik” miało

odróżnić odznaczenie lubelskie od nieistniejącego już orderu krakowskiego; wybrane zostało nieprzypadkowo; nawiązywało w ten sposób do ważnej lubelskiej publikacji: pierwszej polskiej książki wydanej w Lublinie w drukarni Pawła Konrada, w roku 1630). Z okazji jubileuszu 75-lecia LTMK, Towarzystwo opublikowało wydanie faksymilowane książki *Słonecznik albo porównanie woli ludzkiej z wolą bożą* autorstwa Jeremiasza Drexeliusa. Wykorzystano oryginał znajdujący się w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Łopacińskiego w Lublinie.

Order Białego Kruka ze Słonecznikiem jest odznaczeniem przyznawanym za wybitne zasługi dla rozwoju bibliofilstwa i kultu pięknej książki. Wraz z odznaczeniem powołano Kapitułę Orderu. Pierwszym Wielkim Mistrzem Kapituły Orderu wybrano Stefana Wojciechowskiego, zaś Order z numerem 1 otrzymał 12 czerwca 1976 r. Wiktor Hermogenes Ziółkowski, muzealnik, bibliofil, kolekcjoner, niezwykle barwna i ważna dla postać Lublina.

Stefan Wojciechowski dożyłotnio pełnił funkcję Wielkiego Mistrza Kapituły Orderu, po nim pełnili ją: Henryk Gawarecki i Stanisław Kowalczyk.

Obecnie Kapitułę Orderu stanowią: Wielki Mistrz – Jan Gurba, Pieczętarz – Zbigniew Józwik, członkowie – Stanisław Czarniecki, Alojzy Leszek Gzella i Zbigniew Strzałkowski.

Kapituła Orderu
Białego Kruka ze
Słonecznikiem

W latach 1976-2001 order przyznano 25 osobom (w tym 12 spoza Lublina), a ich sylwetki zaprezentowano w publikacji *Kawalerowie Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem*.

W roku 2001 uhonorowano Orderem Białego Kruka ze Słonecznikiem Halinę Wolską, bibliotekarza dyplomowanego, emerytowanego starszego kustosa Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, wieloletniego kierownika m.in. Działu Zbiorów Specjalnych, a potem ośrodka informacyjno-bibliograficznego, autorkę szeregu cennych prac, fachowych bibliotekarskich (m.n. *Katalogu czasopism lubelskich*) i popularyzatorskich.

Wręczenie Orderu Halinie Wolskiej miało miejsce 22 czerwca 2001 roku pod-

czas uroczystości jubileuszowych LTMK, które zgromadziły licznych gości - także spoza Koziego Grodu - w lubelskim Trybunale. Dodać należy, że Orderem Białego Kruka ze Słonecznikiem zostały dotąd uhonorowane zaledwie dwie damy, obie związane z Lublinem i Biblioteką im. Hieronima Łopacińskiego: nieżyjąca już Maria Gawarecka, bibliotekarz i bibliofil, wieloletni wicedyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie (Order z numerem 5 otrzymała w 1977 r.) i Halina Wolska.

Halina Wolska odbiera gratulacje od Zdzisława Bielenia, wicedyrektora WiMBP im. H. Łopacińskiego

Piotr Koczorowski powiedział niegdyś: „Książka - ten wytwór ducha ludzkiego jest jednocześnie nauką, sztuką, działalnością społeczną i namiętnością indywidualną...”. Członkowie Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki, to wspa- niałe grono ludzi, społeczników, zaangażowanych w to, aby nam żyło się piękniej.